

List izhaja vsak petek

in velja za navadne naročnike s poštino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude kat.-pol. društva je naročnina določena v društ. pravilih. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sohar-ju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku ni sovredniku Matiji Kravanja-i v nunskih ulicah h. šte. 386. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. — Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s., če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Katoliška duhovščina in liberalci.

VIII.

Kaj je ono poroštvo in kakošno veljavo ima?— Odgovor nam dajajo sopet sami sv. Oče v omenjenem pismu: „Kaj pa Vam hočem povedati, gospod kardinal“, pravijo, „o tistem češ - poroštvo, ki ga ponuja prisvojivna vlada cerkvenemu poglavarju z očitnim namenom, da hoče slepiti priproste in neprevidne, in dati v roke orožje vsem tistim političkim strankam, katerim je malo mar za prostost in samostojnost rimskega papeža? Opustivši kakoršno koli drugo dokazovanje, že to, kar se godi zdaj ravno v Rimu, kojim mora vse na tem ležeče biti, Evropo prepričati o moči in resnici tolikrat hvaljene postave,—že to je naj bolj živ dokaz in priča, kako prazna in nezmožna je tista postava.“

„In zares, kaj pomaga oklicevati nedotikljivost osebe in stanišča rimskega papeža, kadar pa vlada nima moči Nas varne storiti pred napadi časnikarjev, katerim je izveržena Naša oblast, in pred žaljenjem, ki se sto - in stoterno ponavlja zoper Našo lastno osebo; in ko moramo biti milovavna priča mi sami in vsi spošteni, kako se v nekterih in sicer naj novejših primérljelih kazenska pravica pri sodnji obravnava? Kaj pomaga, da nas ne deržé za zapertimi vrati Našega stanovanja, ako pa nam je nemogoče iti iz hiše, da ne bi naleteli na brezbožne in nagajusne dogodke, da bi se ne izpostavili zasramovanju ljudstva, ki je prihrumelo (v Rim) podkurjat pregreho in nered; in brez nevarnosti dati neprostovoljno priložnost k ravsanju med mestjani? Kaj pomaga obetati poroštva visokim cerkvenim častnikom za njih osebe, ko so pa vendar prisiljeni celo prikrievati po poti znamenja svoje časti, da se ne izpostavijo vsakteremu gerdemu obnašanju proti njim, ko so Božji služabniki in naj svetejše reči zasramujejo in zaničujejo, in pa tako, da včasih celo ne kaže več očitno obhajati naj častitljivših opravil naše svete vere; in ko poslednjič cerkveni viši pastirji, ki imajo dolžnost od časa do časa priti v Rim odgovor dajat o zadevah svojih cerkvá, utegnejo se znajti brez kacega poroštva in tedaj izpostavljeni biti ravno tistemu psovanju in morebiti tudi taistim nevarnostim.“

„Nič ne pomaga oklicevati prostost naše pastirske službe, ko je vse postavodajavstvo, tudi v naj tehtniših rečeh, kakor so ss. zakramenti, v očitnem nasprotju s podstavnimi nauki in s splošnimi postavami sv. cerkve. Nič ne pomaga spoznavati s postavo oblasti naj višega Pastirja, ako se ne priznava veljava djanj, ki od njega izhajajo, ako celo škofje, ki so od njega izvoljeni, niso postavno spoznani, in jim po krivici zabranjujejo vžitek postavnega premoženja njih cerkvá, in še celo stanovanje v njih škofovskih poslopjih.“

Tako bi bili oni v stanu popolnega zapuščenja, ako bi tista ljubezen vernikov, ki nas preživí, nam zmožno ne storila, vsaj za zdaj, ž njimi deliti milošnje revežev. Z eno besedo, kakšno poroštvo k spolnovanju svojih obljub nam zamore dati vlada, ker prva temeljna državna postava ne le, da se nekaznovano teptá od kterege si bodi podložnega, temuč jo tudi vlada sama prazno dela in v nič deva, ker pri vsaki stopinji ji spodmika spoštovanje in spolnovanje—

zdaj z (nasprotnimi) postavami, zdaj z ukazi, kakor ji služi.“

Tako je ono poroštvo, in taka njegova dejanska izpeljava, s katero so liberalski mavtarji vseh dežel zadovoljni. To je sad onega brezbožnega liberalizma, kojemu se današnji svet uklanja, in kojega hvalisa kot edino rešivno pomoč za onemogle narode in države. In kakor se je vedel liberalizem na Francoskem in se vede na Italijanskem, tako se vede na Nemškem, tako na Avstrijskem, in povsod, kjer koli se prikaže in merodajno oblast v svoje roke dobi; povsod si je enak v začetku, enak v napredovanju, enak v žalostnih in skelečih nasledkih, kojih porodi.

Shod na sv. Gori

dne 2. sept. t. l

Marsikaj nenavadnega smo doživeli v drugi polovici tega stoletja, marsikaj, s čemur se lahko ponašamo, kakor so se očetje in stari očetje naši ponašali, ko so nam pripovedovali, kar so oni videli in kar se je njim pripetilo o prvih vojskah francoskih. Mi Goričani, tu na starozgodovinskih naših laških vratih, ne le, da smo n. pr. l. 1848 videli, kar so mnogi inostranci videli, bili smo bližnje priče vstaje italijanske. Skoz naša vrata so se tistega leta, kakor tudi l. 1859, prevažale tiste mnogovrstne vojskue priprave, ki so „poslednji razlogi“ svetnih mogočnjakov. Leta 1866, prvi teden avgusta, smo imel priliko, občudovati po eni strani izmišljivost in iznajdljivost človeško, ki nam je ustvarila železnice in telegraf in po njih znani blagodejni prevrat na svetu vzročila, — po drugi strani pa prepeljavanje po železnici vseh raznoterih ogromnih naprav in pomočkov, ki merijo na ljuto morenje ljudi in na podiranje tega, kar je ustvaril um človeški. Videli smo, kako so v 8—10 dneh vrgli vso armado avstrijsko od Soče na Donavo in od Donave nazaj na Sočo. Ali vse to se je godilo po načelu „Sila kola lomi“; storil je vse to — dobro znani „muss“, storila je to prisiljena naravna moč — sopar. Meni pa je danas naloga, pokazati, kaj „moralna sredstva“ premorejo, koliko zamore duhovna moč na svobodno voljo človeško. Naša zgodovina goriška je za lep list bogateja; škoda le, da mi ne bo moč doboznamivnega dogodka, ki ga imam v letopise naše zapisati, tako popisati, kakor se mu spodobi, kajti on je edini te vrste in v nekem oziru resnično nepopisljiv. Da, vse, kar tu povem, bo le bleda podoba tega, kar smo 2. dne sept. t. l. videli, slišali in — občutili.

Na sv. Gori so se začeli romarji shajati — se ve da — že v nedeljo popoldne; zvečer so jih cenili že 4000-5000. Okoli 6. ure so se pripeljali Nj. eksc. př. nadškof, in za njimi 3 kanoniki, p. n. mons. dr. D. Castellani, Iv. Abram in Št. Bensa. Bilo je že tudi tu dovolj spovednikov, ki so do polnoči, nekteri celo do 1 ure spovedovali. Mikavno in ginljivo je bilo poslušati v tihi noči pojoča krdela romarjev od raznih krajev v Solkan ali naravnost na Goro dohajajočih. Nekteri so si z bakljami svetili. Proti 7 1/2 uri družega dne ste došli (med prvimi) procesiji, kanalska in ona, ki se je bila zbrala v Batah iz okolice ondašnje; združili ste se bili po naključbi na neki senožeti unkraj sv. Gore. Bilo je kakih 5000 romarjev od ondašnjih strani.— Zdaj poglejmo, kaj se je med tem v Gorici godilo.

Ne vem, kaj bi bil raji gledal: iz Brd in Lah prihajajoče in pojoče urejene trume, ali njihovo taborovanje po Travniku in družih trgih in ulicah. Pozno v noč so še pobožni taboriti spovednice oblegovali. Ob 7. uri z vlakom so prišli Tržačanje z 2 banderoma — farnim D. M. Pomočnice in zastavo ondašnje katol. družbe.— Sprejel jih je na postaji predsednik tukajšnje kat. družbe, dr. Doliak. Na čelu Tržačanom, med kterimi je bilo sosebno tudi veliko gospá, bil je př. g. prošt Schneider s 4 drugimi duhovniki. Od železnice v mesto so šli Tržačanje v procesiji in lepe pesmi peli; šli so naravnost v vél. cerkev in tam „Salve Regina“ odpeli. Bilo jih je s tistimi, ki so bili že dopoldne prišli, čez 2000.

Ker se sme po cerkvenih pravilih v tem letnem času še le

ob 3 u. in 32 minutih maševati, bili so prič. nadškof dovolili, da se je v ponedeljek že lahko koj ob 3 u. začelo. Malo kedaj je bilo v mestnih farnih cerkvah toliko obhajancev, kakor tisto jutro. Po Travniku je vse mrgolelo romarjev in gledalcev. Ob 3 $\frac{1}{2}$ u., ko zazvoni sv. jutro, vzdignejo se zdajci razna krdela, začno se uredovati in pomikati proti Solkanu; zadnje pred goriškim je bilo tržaško krdelo. Točno ob 4 se vzdigne glavna procesija v veliki cerkvi, v katero so se združili verni in duhovni vseh mestnih in predm. far z redovniki vred. Vodil jo je kap. dekan, prič. mons. *Iv. E. Budal*. Nektera okna na Travniku, škofija, in sosebno veliko hiš po gosposki ulici je bilo razsvetljenih, z enega nadstropja so visele celó preproge. Zunaj mesta so čakali in pridružili se oč. oo. Franciskani. Prav uredil se je mestni sprevod še le po solkanski cesti; nar teže je bilo vzdrževati ženstvo. Bolji red, prijetno hladna juternja sapa, duhovsko in žensko petje in spremljajoče nas miloveselo zvonjenje s Kostanjevice — pa pogled na slavno Marijino svetišče na sv. Gori — kako ne bi nam bilo vse to povzdigovalo duha?!

Kdor ima bistro oko, vpiral ga je gotovo že po solk. cesti gredé tje v hrib, da bi zapazil sprednji konec procesije. Nar prej in naj bolje so se razločevale človeške podobe na Prevalu, kjer jih je obsévalo ravno izza gorá vzhajajoče zlato solnce na čisto jasnem nebu. — Vhodna stebra pod goro sta bila z zastavami v slov. barvah okinčana; pred njima so bili usajeni mlaji. Ko je začel iti zadnji konec goriškega krdela od Solkana v hrib, bil je sprednji konec ravno na vrh dospel, tako da je nepretrgani sprevod zavzemal vso (daljšo) pot od podnožja do cerkve. Možkih je hodilo po 4—8 v vsaki vrsti, ženske sploh bolj kupoma. Tacega prizora, da bi se tako dolga rajda ljudi, vijočih se enakomerno po ovinkih, dala vsa h kratu prezreti, ne morem se jez spomniti, dasiravno sem že marsikak svet in sveten sprevod videl in pričá bil marsiktere sijajne vojaške slavnosti. To je prvi med naj veličastnejšimi prizori 2 sept. Ali samo *gledati* procesijo od spodej gori ali od zgorej doli, gledati v juternjem solncu bliščeče se križe, to je le slabša polovica prizora; zanimiviše je bilo, opazovati od bliže vsakega memogredočih oddelkov in *poslušati* jih. Nikdar še ni videla naša dežela Slovencev in Lahov v tako ogromnem številu v taki bratovski slogi skupaj, kakor tisti dan. Kraške in briske fare, mešane z furlanskimi, in zopet goriško-okolične ali spodnje-ipavske z italijanskimi iz dekanije tržiške (monfalkonske) vse v naj lepšem redu, da ni bilo treba se nikjer ustavljati. Čim manj se dandanašnji kmetje razločujejo po noši, tem bolj so se razločevali po petji ali moljenji. Tu so peli n. pr. doljeni Kraševci (iz devinske dekanije) litanije vseh svetnikov prav tužno, še po starem zategovaje, tam zopet brhke Brike ali okoličanke lauretanske litanije; tu so se odmevale sentimentalne noveje Marijine pesmi slovenske, tam so Lahi po latinski rožni venec molili ali litanije Matere božje po nekem v Lahih splošnem napevu (kakor se na otoku Barbani sliši) peli. Posebno odlikovalo se je tržaško krdelo po lepem petji, po čedni noši trž. okoličank itd. V nekterih oddelkih so prevagovali možki, v družih spet ženski glasovi. Ene same reči pogrešamo, da bi bil namreč kdo zapisaval, kako je naključba razne oddelke uvrstila, a ni ga menda, da bi bil mogel vse opazovati.

Med 6. in 7. uro so prišli prvi oddelki do cerkve, konečni še le ob 9. uri, tedaj 5 ur po odhodu iz velike cerkve.

Drugi izmed naj ginljiviših prizorov bil je gotovo tisti, ko je mestna duhovščina, na velikih vratih pokleknišči, zapela „Ave, maris stella“! [Pozdravljena bodi, morska zvezda (Marija)!] Škoda, da je ta prizor nekoliko kalilo sicer prav ubrano žensko petje iz sred cerkve. Cerkev je bila tako natlačena ljudi, da ni bilo Goričanom mogoče predreti do altolja.

Zdajci se je začela glavna služba božja, ki je trajala do ene ure pp. Najprej so maševali prevzv. nadškof; potlej je bila slovenska pridiga; govoril je po svoji navadi izvrstno o predmetu „Kaj je papež“? prič. kustos in gvardijan s Kostanjevice, o. Evstahi (Ozimek); *) peto mašo je imel prič. gosp. glavni obrednik pri sprevodu, mons. dekan Budal, in so mu prič. nadškof v pluvialu asistovali; po maši so podelili viši pastir vsled pooblaščenja iz Rima popolnoma odpustek z navadnimi pogoji. To bi bil naj važniši trenutek, ko bi bili tudi vsi ljudje zunaj cerkve vedeli, kaj se notri godi. Po tem je bila ital. pridiga; govoril oče Bankič J. D. o sedanjem stanju cerkve in papeža. Ta govor gre prištevati njegovim nar boljim. Slednjič so se pele (po v mestu navadnem napevu) ljudske latinske litanije in ljudski „Tantum ergo.“ Občudovali smo častitljivega starčeka, 75letnega kneza-nadškofa, ne le, da so verne že samo sè svojim prihodom na sv. Goro — v taki starosti — razveselili, tem več, da so v tisti soparici, kakoršna je bila v cerkvi, toliko časa prestali. Pač lep zgled pomehkuženim mlajšim rodovom! Tudi mons. obrednika Budal-a ni

*) Občna želja je, da bi se pridiga priobčila, kar bi bilo tem primernejše, ker je večina romarjev ni slišala. Prosimo torej visokočest. o. govornika, da bi jo „Glas“-u izročil. Ur.

užugala ni dolga pot iz Gorice, ni dolgo službovanje pred altarjem; ena sama reč mu je jako krepki glas na zadnje skor zlomila — molitev za sv. Očeta po litanijah; ves ginjen se je težko premagaval.

Tako so se sveti obredi končali.

Veliko ljudi cerkve od znotrej še videlo ni, ker niso mogli noter; začeli so odhajati že ob 10. uri.

Nar več se sučejo še zmiraj pogovori okoli tega, koliko tisuč glav je bilo na sv. Gori. Vsi so edini v tem, da še nikdar toliko, od kar cerkev stoji.

Naj večí dosedanjih shodov je bil menda oni l. 1843, ko se je obhajala tristoletnica. Tisti krat pa ni bilo ljudi, ko polna cerkev in polen zgorenji pa zdolenji trg pred cerkvijo. Letos — nisi ga našel praznega prostora v vsej okolici, kjer le zamore človek stati, — stati pravim, kajti sedeti ali sloneti po zidovih, je bilo le nekterim srečnim mogoče; — celó pokopališče so romarjem odprli. Načini, po katerih se število ljudi računuje, so različni. Nekterijem ljejo za podlago pot od Solkana gori, vrste in pa čas, koliko ga je procesija potrebovala; drugi so hoteli, naj bi vsak dušni oskrbnik povedal, koliko njegovih ljudi je prišlo gori, zopet drugi cenijo po črez, kakor pri taborjih. Naj zanesljiviša cenitev bo znabiti ta, da se preudari, za koliko cerkvá prostora so ljudje napolnili zunaj cerkve. Jez cenim, da za 3—4 cerkve. Cerkev pa drži 10 000 oseb, tisti dan znabiti za tisuč več, torej skupaj 40—50 tisuč. Nekteri so segli celó do 80 tisuč; veliko jih je, ki nočejo odstopiti od 60 tisuč; gotovo prenizko pa so segli tisti, ki štejejo samo 30 tisuč. Po tem takem je naš svetogorski shod naj večí med vsemi letošnjimi v Avstriji in znabiti tudi drugod. Graška procesija v Mariazell je štela 15 tisuč, celovška h Gospej sveti 9—10 tisuč, ljubljanska na Dobravo 15 tisuč romarjev, itd.

Razen predalnjih in tistih krajev naše nadškofije, ki so ali bodo imeli svojo posebno procesijo, bili so vsi drugi zastopani. *)

Kar se tiče obnašanja ogromnih množic, bodi našim deželanom na čast račeno, da so se po poti in na Gori hvalevredno vedli, in vse težave in zlasti nevarno guječo v cerkvi potrpežljivo prenašali. „Pod senco perotnic“ Marijinih pa se ni tudi nikomur nič posebno žalega pripetilo. Tri ali štiri osebe so omedlele, a kakor hitro so prišle na zrak, bilo je vse dobro, in prazna je govorica, da so 3 žene umrle; g. zdravnik, ki je vedno okoli hodé na morebitno nevarnost pazil, toži zdaj (za šalo), da ni imel kaj opraviti. Žandarmom, ki so bili tudi za vsak primerljaj pripravljeni, prišel je v pest nek benešk potepuh, ki je hotel ure krasti in žepe rezati. — Za telesne potrebe je bilo tudi dovolj preskrbljeno, sosebno vode obilno. — Razpustimo zdaj množice in podajmo se k slavnostnemu obedu v hospic (duhovnišče).

Na čelu 110 gostov, duhovnih in svetnih, so bili Nj. excelencija kn.-nadškof; blizo njih zastopniki kat. družeb, goriške, tržaške (prošt Schneider) in videmsko-čividaške, kanoniki in doli naprej vse po črez brez etikéte. Napitnice (v lat., ital., nemšk. slov. in furlanskem jeziku) so se vrstile blizo tako-le: Prevzv. nadškofu našemu (napil mons. Budal), Piju IX. (dr. Doliak), dr. Doliaku (vsi po zavpitji), cesarju (mons. Globočnik) krščanski edinosti in vzajemnosti laško-slovenski (mons. Globočnik); kat. društvu goriškemu (mons. Schneider); katoličanom ilirskim (preds. kat. družbe videmske); Videmcem, kot sinovom iste naše matere oglejske (dr. Doliak); slednjič vodji-gospodarju sv. Gore, pridigarjema, dekanom in župnikom, itd. (od raznih strani). Razo-devala se je pri mizi naj prisrčniša radost in zadovoljnost.

Duhovnov (svetnih, brez redovnikov) se je vdeležilo shoda: mestnih 19, s kmetov: slovenskih 48, laških 35—40 iz naše in mnogo vnanjih iz videmske škofije; tržaških 5 in 2 oo. Kapucina. Vseh duhovnikov skup, ako štejemo tudi redovnike, bilo je okoli 150.

Evo blede sliko Pijeve slavnosti na goriški sv. Gori!

Akoravno se mi sama od sebe ponuja prilika, o tem nezaslišanim, nepričakovanim dogodku 2. sept., o Pijevem shodu, modrovati, nočem za danes tega storiti, ampak v eni misli in enem občutku naj se utopijo vsi drugi, in to je občutek, ki me sili vpiti: Bog ohrani sv. cerkev! Bog obvaruj njenega glavarja! Živili Pij IX! **)

Dopisi.

Iz soške doline, 2. sept. — Z. — V poslednjem listu pozivlja „Glas“ duhovščino, da bi mu svoje mnenje o štolnem redu

*) Manjkalo je tedaj Bovčanov, Tomincev in Cerkljanov, razen posamnih, dekanije črniške, ktera pojde 16. sept. na Vitovlje, in naj skrajnišega gorenjega Krasa, ki se je menda z nekterimi Ipavci vred že vdeležil shoda v Logu 15. avg. t. l. (Če je v tem kaka pomota, prosimo za popravo. Ur.)

**) Došli so nam dopisi, ki popisujejo neke epizode (vmesne dogodke) Pijeve slavnosti; v njih je tudi nekaj pelina, pa ne romarjem v nečast. Prihodnjič prinese „Glas“ vse; ta pot nočemo greniti bralcem veselja. Ur.

naznanila. Jaz ne vem, ali je s tim povabil samo župnike, ali tudi duhovne pomočnike; mislim si pa, da vse duhovne sploh, katere zadeva načrt v. č. redušstva in tedaj tudi kooperatorje, o katerih se nekda v njem govori. Jaz pa vendar ne morem nič o tem govoriti, ker okrožnice v. č. ordinarijata videl nisem, in tedaj tudi njenega zapopadka ne poznam. Čudno je, da nekteri gg. župniki svoje kooperatorje v takih rečeh prezirajo in jim nič na znanje ne dajo. Res, da nekatere okrožnice ne interesujejo kooperatorjev in da tudi štolnina navadno njim ne pripada, pa zakaj bi se oni že prva leta svojega službovanja raznovrstnih ukazov in naredeb ne privadili, da bi pozneje toliko ložeje poslovali? In pa, ali se ne zgodi večkrat, da kooperator, ki je komaj eno leto v službi, župnika nadomestovati mora? Kaj hoče pri nepoznanju tolikih naredeb početi? Čo pa že kateri župnik noče takih okrožnic, ki kooperaterjev neposrednje ne interesujejo, na znanje dati, pokaže naj jim pa vsaj tiste, katere o njih govorè. Okrožnica n. pr., v kateri je bila naznanjena „državna podpora“, bila je nekterim neznana, in vendar je v njej odločno govorjeno o takih, ki so dušni pastirji. Ali dela morda kooperator v dušnem pastirstvu manje od župnika? Želeti je tedaj, da dotična oblast, ki razpošilja okrožnice, poskrbi, da vsi duhovni zvedó vsaj za tiste ukaze in naredeb, katere zadevajo duhovske reči sploh.

Iz kanalske doline, 3. sept. Veličastne procesije, katero smo 2. sept. za sv. Očeta na sv. Goro napravili, bodo verni naše nadškofije javeljne kedaj pozabili. To Vam je bilo ljudstva! Dopisnik se je sicer ni vdeležil, vendar, če sodi po ljudeh, ki so v saboto in nedeljo v raznih kardelih po sočki dolini na sv. Goro romali, misli, da ne seže previsoko, ako trdi, da je blizo 40000, beri: štirideset tisuč vernih pred Marijino podobo klečalo. Pri vsaki cerkvi so romarji postajali, in tu pa tam z povzdignjenimi rokami duhovnike prosili, naj jih preslišijo. Vsem ustreči, ni bilo mogoče, posebno že zato ne, ker se je ročinjska in kanalska duhovščina ravno ta dan udeležila svečanosti blagoslavljanja nove vikarijske cerkve na Srednjem. Morda komu ustrezemo, če o tej slavnosti nekoliko spregovorimo.

Mi nismo zato, da se ljudem, ki imajo nekoliko daleč v cerkev, posebne hiše božje zidajo in dušni pastirji dajajo, in sicer iz raznih, tudi po cerkvenem pravu opravičenih razlogov; vendar, komur je hribovit in gorat svet nad Kanalom in Ročinjem le količkaj znan, vé, da je nova duhovnja na Srednjem neobhodno potrebna. Poti po ročinjskih gorah so dolge, slabe in po zimi tako spolzle, da človek pri vsaki stopinji lahko spodrkne in se ubije. Potrebo nove duhovnije v teh gorah je celó sl. namestništvo sprevidelo in ljudstvu v marsičem na roko šlo, da je zidanje cerkve in stanovanja za prihodnjega dušnega pastirja srečno dognalo.

Angeljska nedelja je bila blagoslavljanju te nove véže božje odkazana. Novica, da bodo kanalski prečast. gosp. dekan po knezo-nadškofovem poblastenji 1. septembra cerkev za službo božjo posvetili in v njej prvokrat sv. mašo služili, je hribovce kar navdušila. Veselje so mnogovrstno kazali. Pritrkovanje in streljanje se je že celi teden poprej po gorah odmevalo. Nekteri so celo hiše pobelili, da bi svečanost toliko zaželenega dneva povikšali. Zeleni maji kraj potov in okoli cerkve so v obilnem številu dohajajočemu ljudstvu (kterega je bilo gotovo nad 3000 glav) pravili, da Srednječani in druge vasi in posamezne hiše v okolici vesel dan obhajajo.

Predno gremo naprej, pogledimo v cerkev. Devet sežnjev in dva čevlja je dolga, pet sežnjev in dva čevlja široka, pet sežnjev in pol pa visoka. Zidanje se ne more ravno umetno imenovati, vendar spominja na rimski slog v podobi križa. Altar je kamnen in na videz še precej lep, manjka mu pa glavne stvari, — simetrije (enakomernosti). Cerkev je presv. Trojici posvečena.

Praznično zvonjenje in priterkovanje je ob desetih k cerkveni slovesnosti vabilo. Po doveršenem blagoslavljanju je bila slovesna sv. maša, pri kateri so kanalski peveci peli. No, tako lepo ubrano petje se ne sliši za vsakim plotom; mora se iti že malo dalje poslušat ga. Med sv. mašo je bila dnevu primerna pridiga, katero je imel domačin č. g. Hvalica, vikar v Drežnicah. Po maši je bila zahvalna pesem „Te Deum“ z blagoslovom.

Po dokončani božji službi smo šli v novi farovž, kjer nas je pogrjnena miza čakala. Poslopje je tako prostorno in lepo, da bi vsakemu mestu čast delalo. Pri obedu so se vesele napitnice z lepim petjem verstile. Okoli petih smo se razšli.

Še nekaj ne smemo zamolčati. Počastil nas je ta dan s svojo nazočnostjo primorskega namestništva svetovalec in referent za uk in bogočastje, blagorodni gosp. vit. Jetmar. Lepo obnašanje tega blagega gospoda v cerkvi in zunaj nje je obče dopadalo.

Velike zasluge za to cerkev ima — da družih ne imenujemo — tamošnji župan Jakob Faletič. Vidi se mu, da ne gleda na krajcar, kedar gré za čast božjo. Veliko je že žrtvoval, pa bo gotovo še, da se s časoma vse lepo uredí, in novemu dušnemu pastirju pot ugladi v težavnem duhovskem poslovanju.

Iz Solkana, 4. septembra. — (Pošta, čitalnica, županija).

Male, po deželi ustanovljene pošte so res hvalevredna naprava. Škoda le, da so nam semkaj poslali za poštarja nekega starega uradniškega penzionista, kateri ne le samo, da ne umé slovensčine, se je celo v začetku branil prejematí rekomandirana pisma sè slovenskim napisom. Zdaj je postal mehkeji, sprejema sicer pisma, napis pa tako pokvarjeno na sprejemnico prepíše, da se kakšenkoli racločiti ne more, ali je slovensko ali madjarsko imè. Z novo ustanovljeno pošto smo tudi pridobili to, da pisma in časopise en dan pozneje dobivamo, kakor smo je prej dobivali. Krivo tega je poštno vodstvo, ki pusti poštni voz iz Gorice odlaziti, pred ko so pošte od drugod došle. Poštni voz namreč odrine iz Gorice ob 3. zjutraj ter odnese pisma in časopise od prejšnjega dne, tako da vse, kar z zjutranjimi poštami v Gorico dojde, celí dan v poštni uradnji leži. Kar nam ni pošta zadosti v zakasnjevanju časopisov zakrivila, je naš čitalnični odbor to zakasnenje podaljšal s tim, da je pripustil, da se časopisi čitalnični iz pošte narpred predsedniku na dom nesejo, kateri jih še le popoldne v čitalnico pošlje.

Danes se raznaša tukaj govorica, kakor da bi se bil dosedanji župan, g. Doljak, županstvu odpovedal. *)

Ogled.

Avstrija. Prišel je tedaj dan, ko gre cesar Franc Jozef v Berlin. Dne 4. sept. je zapustil Pešt, kjer je ogerski državni zbor pričel, okoli polnoči je imel biti v Brnu (na Moravskem), 5. sept. zjutraj pred Prago (pa skoz mesto ni imel iti); ob 10. uri dop. je odločen prihod v Draždane (glavno mesto na Saksonskem) danes, 6/9, v Berlin. Staro-avstrijska srca, zvesta cesarski naši rodovini, gledajo nekako milo za cesarjem potujočim v glavno mesto nove Nemčije; bojé se, da ne bi šlo za kako ponižanje ali škodo Avstrije.

Človek bi mislil, da bo zdaj konec judovsko-časnikarskega vpitja zastran Jezuitov. Provincial avstr.-ogerske redovne okolije je priobčil v dun. „Vaterland“-u neko pojasnilo, v katerem določno zagotavlja, da ni prišel in ne pride nobeden izpojenih nemških Jezuitov v Avstrijo. Pa kaj, če bi imeli Jezuitje priti, nima liberalno kričanje nikake mere; če se jim reče, da ne pridejo, pa začnejo zopet trobiti, da pojasnila, kakor predomenjeno, so le laž in zvijača. Ustrezite jim!

Ogersko. Te dni je bil cesar z nadvojv. Albrehtom v Požunu pri vojaških manovrah.

V Pešti je imel novosestavljeni državni zbor 3. t. m. prvo sejo; Deaka je njegova stranka z gromovitimi eljenklici sprejela. 4. sept. je imel kralj (cesar) v svojem gradu v Budi začetni prestolni govor, v katerem obeta nadaljevanje notranjih prenaredeb, popravo ogersko-hrvaškega porazumka po regnikolarnih deputacijah; pomnoženje hrv. poslancev vsled odpravljenja vojaške granice itd. Na zunaj da je avstr.-ogerska vlada z vsemi državami dobra.

Zunanje države. Nemčija. V Berlinu se snidejo, razen našega in ruskega cesarja (car Aleksander je prišel 5/9 o poldne tje), tudi vsi mali knezi nemški; gotovo je pa zdaj tudi, da trije južno-nemški kralji, bavarski, würtemberški in saksonski ne gredó v Berlin. Na Bavarskem se snujejo zanimive reči. Znano je že davno, da kralj Ludovik II. ne mara za pruske Hohenzollern-e (tako se kliče nemšk. cesarja rodovina), nima pa tudi nič vojaškega na sebi; njega čisto nič ne veselé razgledi vojaščine, vojaške vaje i. t. r., in, ker bi v višji politiki njegova beseda nič ne tehtala, ostane raji doma. Pa to ni še vse; on je imel toliko pogumnosti, da je—prav zdaj, ko je Berolinski shod pred durmi—dal slovo tistim svojim ministrom, ki so skoz in skoz Bismarkovci, vneti za véliko Nemčijo, v kateri naj bi se manje kraljevine ustopile. Glasoviti Lutz je tedaj padel, pa čudno, da ga še celó liberalci nič kaj ne pomilujejo. Novo ministerstvo izmed tako imenovanih „domoljubov“ („patriotov“) ima

*) Ostali del dopisa prihodnjič. Ur.

sestaviti Gasser. Bavarski „domoljubi“ so nasprotniki berlinskega nadgospodstva in hočejo imeti svojo domačo kraljevino autonomno (samostojno). Bismarkovci imenujejo to namerjanje „partikularizem“. Vpletene pa so v to domoljubovsko politiko tudi verske, katoliške zadeve. Gre namreč za to, da obvelja,—namesti Lutz-ovega preziranja in zatiranja pravih katoličanov, s katerim se je vjemal z Bismarkovim preganjanjem katoličanov in Jezuitov,—katoličanom prijazniša politika. Gasser ni menda še prav odločen katoličan, ali—liberalni časniki sami tako sodijo—če se bodo reči tako razvijale, kakor se kaže, bo prisiljen, kat. cerkvi ugodno politiko goniti.

Švajca. Veliki svet v Génevi je odpravil ni davno mnogo katoliških redovskih skupščin, ki so se pečale s podučevanjem otrok, s preskrbovanjem ubozih in s strežbo bolnikom, pa ne, da jim bil dal kaj državne podpore. Zoper to tako početje—piše se iz Berna—protestuje zdaj papež rekoč, da je prisiljen storiti, kar bo primerno za varovanje katoliških interesov. Menijo, da ima to pomeniti ustanovljenje prave posebne škofije v Génevi, kakor je „Glas“ že enkrat povedal.

Italija. Rim. Sv. Oče so neki rekli, da, če ital. vlada odpravi tudi tiste samostane, v katerih bivajo generali (narviši glavarji raznih redov), napravi se jim stanovanje v Vatikanu (ktero papeževo poslopje je tako veliko, da ima 40 vrat in 11 tisuč sob).

V *Neapolji* so bile te dni volitve za mestno starešinstvo; zmogli so katoliški kandidatje.

V *Hagu* (na Holandskem) zboruje od 1. t. m. društvo „internacionale“. Govori se, da je nastal razpor med strankami.

Domače novice.

(K izvestju goriškega gimnazija) dostavimo še to, da je opravilo zrelostni izpit z odliko 5 dijakov, i sicer Goljevšček France, Rutar Šimon, Kos Ivan, Lutman Matija i Krippel Dragotin. En sam je padel; popravi pa lahko preskušnjo čez dva meseca.

(Slovenski krščanski nauk) v semeniški kapeli, ktere ga je toliko število slovenskega goriškega občinstva obiskovalo, da je bilo veselje gledati, kako je ljudstvo željno poslušalo verske resnice i zajemalo si duševne hrane iz domače posode lastnega slovenskega jezika, — bode začasno prenehal, ker se bode kapela popravljala. Začel se bode menda še le sè začetkom šolskega leta, koj po vseh svetih.

Razne vesti.

Izobraževanje kandidatov in kandidatinj za ljudsko šolsko učiteljstvo. — Nek nar. novejši ministerski razpis določuje za stran učiteljic to-le: Ker učiteljic ni ravno tako pomanjkanje, kakor učiteljev, nima več veljati za ženska izobraževališča, kar se je določilo z min. razpisom od 1. avg. 1871, po katerem se je 4letni izobraževalni tečaj skrčil na 3 leta, ampak morajo kandidatnje vsa 4 leta opraviti, in to ne le tiste, ki vstopijo s prihodnjim šolskim letom 1872/3, temuč tudi tiste, ktere so že preteklo leto v I. tečaju bile. — Kar se tiče kandidatov ostane min. ukaz od 1/8 1871 še veljaven, da se, namreč izobraževanje še ll. 1872/3 in 1873/4 s III. tečajem konča. Ker je pa vendar želeli, da se, kolikor je mogoče, doseže namen izobraževanja, je pripuščeeno, da se po dosedanjih skušnjah učni črtež prenaredi in ima deželno šolsko svetovalstvo, zaslišavši učiteljstvo, na to uplivovati. Tisti odgojenci, ki vstopijo s prih. šolskim letom 1872/3 v I. tečaj, morajo dognati vse 4 tečaje natančno po učenem načrtu. Preskušnjo zrelosti opravijo tedaj oni, ki bodo v š. letu 1872/3 v III. tečaju, konec l. 1872/3; tisti, ki bodo v letu 1872/3 v II. tečaju, konec leta 1873/4; tisti pa, kteri bodo v prihodnjem šolsk. letu 1872/3 v I. tečaj hodili, še le konec leta 1875/6, tako da bi izpadlo eno samo leto, namreč 1874/5, konec ktere ga ne bo preskušenj zrelosti. — Da se pa tudi tisto leto kaj učiteljev dobode, jemali se bodo občno omikani odgojenci iz družih viših učilišč (višega gimn. in višje realke) v poseben enoleten tečaj, da si prisvojijo potrebno izobraženje in sposobnost za učiteljstvo. Takim se

bodo ponujali stipendiji. (S to poslednjo določbo je ministerstvo pravo zadelo. Ali ne bi se dali sploh učitelji na tak način pripravljati? Ur.)

— *Kardinali.* Zopet moramo oznaniti smrt enega izmed kardinalov. Umrli je, kakor poroča „La Voce della Verità“, kardinal *Angelo Quaglia*, rojen v Corneto-u 28. avgusta 1802 i za kardinala izvoljen od sv. Očeta Pija IX. 27. septembra 1861. Kardinalov je sedaj še 45 mesto polnega števila 70.

— *Imenovanje.* Na Dunaji živeči slovenski pisatelj i pesnik *g. France Levstik* je imenovan skriptor v c. k. ljubljanski knjižnici.

— *Iz Št. Ivana na Pivki* se piše „Novicam“: (Pogreb pred 21 leti umrlega človeka.) 17. dne avgusta smo pri nas pokopali nekega moža iz Matenjevasi, ki je pred 21 leti umrl. Šel je namreč oktobra meseca 1850. leta po nekih opravlilih od doma, pa se ni več vrnil. Iskali so ga in popraševali so po njem precej takrat povsod; al živa duša ni vedela nič o njemu povedati. Letošnjo spomlad, ko so v podzemeljskih jamah nad Orehekem brskali in kosti nabirali, so pa med drugimi človeškimi kostmi in čepinjami tudi na omenjenega moža naleteli. Spoznali so ga po ostankih obleke in čevljev, ki si jih je sam delal. Kako je v to podzemeljsko jamo zašel, nihče ne vé in menda tudi nihče izvedel ne bo.

— Kakor je Vodnikova rojstna hiša v zgornji Šiški zaznamovana sè spomenico, tako tudi Preširnov rojstni dom na Vrbi dobi spomenico, ki mu jo 15. septembra postavi slovensko pisateljsko društvo. Napis se glasi: „V tej hiši se je rodil France Preširen 3. decembra 1800“.

— *Neki Amerikanec* je postavil 4000 frankov za človeka al pa za več oséb, kteri so pri obleganji Pariza skazovali naj veči darežljivost in patriotstvo. Po skerbnem preiskovanji so to darilo dobili *usmiljeni bratje*. Rudečkarji pariške „komune“ so jih za to takrat neusmiljeno preganjali, ropali, njih več še postrelili, drugi so s težkim trudom njih kervavim krempljem ubežali. — Nemški in avstrijski laži-liberalci, bratje rudečkarjev, ali vidite, koga čertite in psujete tudi vi? („Danica.“)

Listek.

O prepovedanih knjigah.

(Spisal prof. Kociančič.)

Sklep.

Vsakdo, ki hoče biti pravi katoličan, mora se teh pravil deržati, in se po tem ravnati, kar naša sv. cerkev zapoveduje ali prepoveduje, kakor v vseh rečeh, ki zadevajo vero in dobro zadržanje, tako tudi v tem, kar zadeva bukve ali knjige in druge spise. Da tedaj v kratkem vse posnamemo, kar je bilo do zdaj rečeno:

1. Prepovedani so od cerkve vsi spisi in vse knjige, ki izhajajo od Judov in krivovercev, posebno ako govovijo od verskih reči *). Kdor kaj takega ima, bere, prodaja itd. ne le da smertno greši, temveč zapade še kažni izobčenja.

2. Spisi in knjige od nekatoličanov na svetlo dani, ki ne govovijo od verskih reči, se zamorejo z višim dovoljenjem imeti in brati.

3. Od katoličanov izdane knjige, pa od cerkve prepovedane, ne smejo se ne imeti, ne brati brez dovoljenja. Kdor jih čuda ali bere brez dovoljenja, sicer smertno greši, pa ne zapade izobčenju.

4. Kedar Slovenec kako knjigo ukupiti želi, naj bolje stori, da pogleda, ali je knjiga od kakega škofa ali škofijstva pohvaljena in odobrena, ali ne. Ako nima knjiga (posebno ako je molitvena knjiga, ali sicer od verskih reči govori) takega dovoljenja pristavljenega, nikar je ne vkupujte, predragi Slovenci! tako si vesti ne obtežite. Knjige pa, ki od verskih reči ne govore, da so le od katoličanovo spisane in izdane, ako tudi nimajo pristavljenega takega dovoljenja, niso prepovedane.

5. *Sveto pismo slovensko mora biti odobreno od sv. Apostolskega Sedežu, ali vsaj imeti pristavljene opombe in razlaganje, kakor je bilo to zgoraj razloženo, da je sme kdor koli brez greha imeti in prebirati.*

6. Tedaj slovensko sveto pismo, ktero neznani ljudje, nekatoličani, današnje dni okoli trosijo, prav po ceni prodajajo, ali celo zastonj ponujajo, ni pripuščeeno nobenemu imeti, še manj pa brati.

*) Tedaj so tudi od Judov in enakih izdani časopisi prepovedani. Kdor je prebira greši.